

ХРИСТО СМИРЕНСКИ ОЧИ

chitanka.info

Не, сякаш не бяха това очи на мъртвец, а две блестящи стоманени остриета, чийто блясък бе изтъкан от лъчите на някаква студена маса от помръзнало проклятие, неизказано негодувание, от вкаменен ужас и непрошепнат въпрос. И този поглед на мъртвешките очи отвори кървава цепнатина в моя мозък и се вгнезди дълбоко, дълбоко в сърцето ми...

Ясно си спомням всичко. Безмълвната есенна нощ току-що беше обвинила в траурен креп влажната земя. Небето беше забулено от черни плътни облаци и само на запад това було се прорязваше над самия хоризонт и дълга синя ивица нарушаваше общия тъмен фон. Беше тихо. Като че ли оловна ръка се беше сложила върху земята и всичко замираще под нейната тежест и студенина. Гъстият мрак сякаш беше напоен с черно проклятие и изстинала, лепкава кръв, които тровеха дробовете, спираха биенето на сърцето и задушаваша...

Помня — дълго седяхме до полуразрушената ограда, прилепили ножовете на пушките о пламтящите си бузи, и се мъчехме да приказваме непринудено и весело за миналото и бъдещето. Настоящото беше така неприятно, така тежко и властно, че считахме за свещен дълг да го настъпим, да го задушим, да го покрием с полупрозрачния саван на веселите историйки. Но напразно!... То с огнени букви бе написано в разрушенията на войната, която днес е изиграла тука кървав танц, препускала с черен кон сред пълни с живот тела и премазани от него, срязани от нещадна коса. Те бяха се прострели като златни класове, напетени от страшна буря. Това настояще изпъкваше като намръщен исполин, събрал вежди, скръстил ръце на гърди и впил остър поглед в далечината, мъчейки се да прочете утрешния ден. И ние, изгубени в неговата сянка, плахи и жалки, пълзахме около краката му; закривахме очи, за да не го гледаме, обаче през пръстите си ярко и рязко виждахме неговия черен силует, изправен направо с планинските върхове.

На три пъти започвах някакъв весел разказ. Търках с ръце горещото си чело и се стремях да събера пръснатите си мисли, да си припомня ясни дни, за да влея в моята и неговата душа малко светлина. Напразни усилия! Спомените се бяха пръснали като подплашено стадо сърни след гърмежа на ловец. Думите бяха изгубили всякакво значение и аз разправях монотонно и безцветно. И скоро мълчанието като огромна черна птица кацваше на самите ни

глави. Усетили студенината, полъхнала от размаха на нейните криле, ние се споглеждахме.

— Продължавай! — настояваше той.

Аз покорно почнах да размотавам сивото кълбо на своята история, обаче нишката скоро се скъсваше и ние пак усещахме студенината на мълчанието.

— Слушай тогава аз да разправа нещо — предлагаше той и тутакси започваше да описва с още по-глух глас някаква скучна любовна интрига. Аз се мъчех да слушам, правех усилия да съсредоточа своето внимание, но схващах само звукове, лишени от смисъл и представа. Думите леко и несетно се плъзгаха по моето съзнание. Чужди и непонятни, те не оставяха никаква следа по него. Сякаш бяха бързокрили ластовички, докосващи с гърдите си спокойна езерна повърхнина, която отражава пепеляво, знойно небе.

— Много неприятно вие това куче — забеляза неочаквано другарят ми.

— Наистина, като че всичко е ясно за него — отвърнах аз и се вгледах в мрака.

Едно куче стоеше край пътя на малка могилка и непрекъснато виеше. Черният му силует бе попаднал тъкмо в безоблачната светла ивица и всяко негово движение рязко се очертаваше.

То бавно протягаше напред своята шия, допираше муцуната си до земята, а след това, прорязвайки мълчанието на нощта със зловец вой, почваше полека да вие и вдига глава нагоре, като че ли отправяше жесток укор към безмълвните небеса.

— С удоволствие бих му изпратил един куршум, би ме облекчил краят на неговото виене — процеди другарят ми.

Наистина, в тоя вой имаше нещо зловещо, нещо мъчително. Бедното животно чувствуваше ужаса на цялата картина; то бе преживяло бурята на миналия ден, то бе помирисало изпаренията на кръвта и бе чуло тътнежа и отчаяните стонове. И като че ли неговият мозък не можеше да побере всичко това. То привеждаше глава, замлъкваше за минута, обръщаше се наляво-надясно, душеше въздуха, пак отправяше бавно, бавно муцуната си и почваше да вие.

И този вой, протегнат, замиращ в тишината, ми се струваше съчетан от хиляди, хиляди лепкави пипала, пипалата на безброй чудовища, които гъмжаха в мрака. Проклятие звучеше в това виене,

проклятие, което като хладно обятие на ядовита змия притискаше сърцата ни...

— Коста, да пообиколим — предложих аз.

Другарят ми стана, без да отговори.

Тръгнахме. Надясно се чернееха неприбраните още трупове. Те повечето бяха паднали по лицата си. Любопитството, примесено със състрадание и ужас, приковаваше нашите погледи към тях. Напразно извърщахме глави. Нещо властно, някаква огромна магнитна сила привличаше очите ни... Близко до нас край дънера на оголено дърво, чиито клони приличаха на протегнати черни ръце, лежеше труп. Той беше ничком, с лице, заровено в окапалите листа, и сякаш самичък бе лист, отбрулен от безмилостната ръка на войната.

Минахме край него и спряхме.

— Кой ли е? — едновременно прошепнахме и двамата.

Това «кой ли е» проряза съзнанието ми, изпълни душата ми с любопитство и бурна печал и заблестя като остър заповеднически меч. Обърнахме трупа и осветихме лицето му. О, колко неща се четяха в изражението на това бледо, юношеско лице! А очите му!... Не, очите му не бяха очи на мъртвец. Те говореха, те питаха, плачеха и проклинаха!

В тях бяха съчетани хиляди думи, не, хиляди мъки, въпроси, мечти, скърби...

В тях се разказваше за светли младенчески дни, за родна стряха, за огнени очи на палава девойка, за пъргави наивни братчета, за баща, за майка...

Те шепнеха за света и сребрилата лунна нощ, за светлата зора и теменужната привечер, за пъстрите цветя и бистрите потоци, за свежите морави и тучните поля. Те плачеха за свежата пролет и меланхоличната есен, за златното лято и снежната зима! Те плачеха за живота!

Те разказваха за угаснали надежди, за стихнали копнежи и помръзнало щастие...

Кому беше нужна моята младост, моята свежест, моите сили? — питаха те. — Може ли някой да ми възвърне поне за един ден, поне за един час, за един миг това, което никога не исках да загубя? Може ли? Проклет да бъде войната, тая черна рожба на смъртта!... Проклет да бъде оня демон, който научи човека на братоубийство, проклет да бъде

оня час, в който човешката ръка изкова страшен меч вместо работен плуг!...

... Не, това не бяха очи на мъртвец. Това бяха две стоманени остриета, потопени в отрова, които се вливаха в сърцето и мозъка. Погледът им беше лъч от някаква студена маса, наслоена от помръзнало проклятие, от непромълвени въпроси, от неизляно възмущение и вкаменен ужас...

«Сила», 24 май 1919

Първа публикация: „Сила“, 24 май 1919

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.